

לכבוד שבת קדש - פרשת נשא תשפ"א

וזהב הארץ ההיא טוב - זו תלמודה של א"י

דף שבועי לעיסוק בסוגיות ארץ ישראליות - נכתב ע"י ח"י צמיר

ובברכתני תנענע לי ראש ואותה קח לך כבשמים ראש.

ר' ישמעאל בן אלישע, הכהן הגדול, מברך את הקב"ה בברכה שתוכנה זהה לברכה שהכהנים מברכים את ישראל- שהקב"ה ישא פנים לישראל ויתנהג עימם לפנים משורת

הדין. "ותכנס להם לפנים משורת הדין"

מהי משמעותה של הברכה? בברכה אנו מבטאים מצב פלאי בו כביכול ישנו חסרון למעלה ואנו על ידי הברכה משלימים אותו ומשפיעים לו שפע. לישראל יש את הכוח לברך את הקב"ה ואת המציאות כולה כי עם ישראל, זרעו של אברהם, זכה בהבטחה "והיה ברכה", "ונברכו בך כל משפחות האדמה". לישראל יש את הכח לברך את המציאות כולה והכל מתברך על ידם: "שעל ידי הנבחרים נמשך ברכה". הקב"ה מסר לנו את השפע והברכה עד כדי כך שניתן לנו לברך אותו עצמו, כביכול.

כאשר ישראל פועלים לשם שמים ועושים את תפקידם בעולם, מגדלים ומקדשים את שמו של הקב"ה, בכך הם כביכול נותנים תוקף ועוז לשם שמיים שיופיע בעולם ומשלימים את מחסורו. הקב"ה נתן לישראל את היכולת להשלים את מעשיו ולמלא את החסר בכוח ברכתם, לפעול על מנת לתקן את הבריאה ולהשפיע שפע טוב לעולם כולו. בכך מברכים ישראל אף את הקב"ה כביכול, ומשלימים את חסרונו בגילוי שמו בעולם.

כוח הברכה של ישראל מתגלה בעת ברכת כוהנים. ישא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ מלשון משאת ומתנה. כאשר הכוהנים נושאים כפים ומברכים, הקב"ה נושא את עצמו אלינו, ומתגלה בכוחם של הכוהנים לברך את ישראל. בעת ברכת כוהנים עם השם המפורש ישנו גילוי אלוקות עליון, שהקב"ה נתן בידי הכוהנים לברך את ישראל ונתן בידי ישראל - ממלכת כוהנים, לברך את העולם כולו.

על כך משורר דוד המלך - נעים זמירות ישראל: שִׁיר הַמַּעֲלוֹת הִנֵּהן בָּרְכוּ אֶת־ה' פֶּלַעַבְדֵי ה' הַעֲמִידִים בְּבֵית־ה' בְּלִילֹת: שְׁאוּיָדְכֶם קֹדֶשׁ וּבָרְכוּ אֶת־ה': וּבָרְכָךְ ה' מִצִּיּוֹן עֲשֵׂה שָׁמַיִם וָאָרֶץ: (תהלים פרק קלד). כאשר עבדי ה' מברכים את ה', והכהנים נושאים את ידיהם בקודושה, הקב"ה מברך את העולם. האלשיך הקדוש במקום מסביר: אך בזאת שלא יהיו כפיכם מגואלות בבצע כלל, כי אז גם כי תרבו תפלה איננו שומע, כי ידכם דמים מלאו. ברכת כוהנים וברכה בכלל היא לא מכשיר אוטומטי כדי לקיים את הברכה ולזכות בה. יש לנהוג במוסר ובדרך ארץ כדי שנזכה לכך. ולא רק זאת, אלא שברכת הכהנים יש בה תנאי. לְבָרַךְ אֶת

דָּבָר אֶל־אֶהְרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר כֹּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: יְבָרְכֶךָ ה' וְיִשְׁמְרֶךָ: יָאֵר ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִתְנֶךָ: יִשָּׂא ה' פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיִשֶּׂם לָךְ שָׁלוֹם: וְשָׂמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָנִי אֲבָרְכֶם:

מילות ברכת כהנים מהדהדות מפרשתנו לאורך כל ההסטוריה היהודית. ברכה מיוחדת במינה - ברכת כהנים. מי מברך את מי? מה הברכה?

מעשה מפורסם מסופר על בתו הצדקת של האדמו"ר הזקן, שבעת חתונתה בירכה את אביה. לחסידים לא היה נוח מהחוצפה שהיא גילתה, שהקטנה מברכת את הגדול, אך היא אמרה להם בחכמתה: "אל תהי ברכת כלה הדיוט בעיניך". זהו מעין משחק מילים על אמרת חז"ל "שלא תהא ברכת הדיוט קלה בעיניך". אימרה המופיעה בגמרא ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: לעולם אל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך, שהרי שני גדולי הדור ברכום שני הדיוטות ונתקיימה בהן, ואלו הן: דוד ודניאל, דוד - דברכיה ארונה, דכתיב ויאמר ארונה אל המלך וגו'. דניאל - דברכיה דריוש, דכתיב אלהך די אנת פלח לה בתדירא הוא ישיזבינך. (=האל - לו אתה מתפלל תמיד הוא ישלח לך רפואה) (תלמוד בבלי מסכת מגילה דף טו עמוד א)

על פי רוב, דרך העולם שהגדול מברך את הקטן: אב את בנו, צדיק את חסידיו, אך לא מצינו שקטן מברך את הגדול. הדבר שונה אצל עם ישראל. מידי יום ביומו אנו מברכים עשרות פעמים "בָּרוּךְ אַתָּה ה'". עם ישראל מברך את ה' - קטן המברך את הגדול.

לעומת התפילה בה אנו מבקשים מהקב"ה שישפיע עלינו מטובו, בברכה לעומת זאת, מתהפכים היוצרות וישראל מברכים את הקב"ה ומוסיפים כוח בפמליא של מעלה - "בָּרוּךְ אַתָּה ה'". מכאן למדים מעלתה של ברכת ההדיוט, שהקטן מברך את הגדול, שישראל מברכים את הקב"ה. כך מצינו בברכה שבירך ר' ישמעאל בן אלישע את הקב"ה:

תניא א"ר ישמעאל בן אלישע: פעם אחת נכנסתי להקטיר קטורת לפני ולפנים, וראיתי אכתריאל-ל ה' צבאות שהוא יושב על כסא רם ונשא, ואמר לי: "ישמעאל בני, ברכניו" אמרתי לו: "יהי רצון מלפניך שיכבשו רחמיך את כעסך ויגולו רחמיך על מדותיך, ותתנהג עם בניך במדת הרחמים, ותכנס להם לפנים משורת הדין". ונענע לי בראשו (בבלי ברכות דף ז' ע"א).

כך אנו אומרים גם בשיר הכבוד אותו מפייתים בקהילות אשכנז לאחר התפילה בשבתות ובימים טובים:

בְּרַכְתֵּי תַעֲלֶה לְרֹאשׁ מִשְׁבִּיר מְחֹלֵל וּמוֹלִיד צְדִיק כְּבִיר

עמו ישראל באהבה . הכוהנים מבטאים את הדרגה העליונה של האהבה שמגלה הקב"ה לישראל. בנוסח הברכה אומרים הכוהנים **"וציוונו לברך את עמו ישראל באהבה"**. האהבה היא חלק מהותי מן הברכה ותנאי לה. רק **טוב עין הוא יברך** (משלי פרק כב). הקריאה היא 'יבורך' אבל הכתיב הוא ללא האות ו', מה שנראה כמו 'יברך'. כלומר רק טוב עין יכול לברך. ועל כן, כהן שיש לו שונא בקרב הקהל או כהן שהרג את הנפש לא יישא כפיו. זוהי הסיבה, לחלק מהפרשנים, מדוע בחוץ לארץ אין הכהנים נושאים כפים כל יום כי הכוהנים אינם טובי עין בשביל לברך את ישראל. יוצא הדופן הוא ימים טובים שבהם הטוב הוא מצד היום ולכן בחו"ל מברכים ברכת כהנים רק בימים טובים.

מי ייתן ונהיה ראויים לברך ומתוך כך להתברך.

=====

הנוסע בכבישי מישור החוף הדרומי בסמוך לאשקלון נתקל בשלט המפנה ל"ברכיה". השם ניתן לפירוש בשני אופנים – לברך את ה', או להתברך ע"י ה'. בְּרַכְיָהּ הוא מושב השוכן כ-4 ק"מ מזרחית לאשקלון, ומשתייך למועצה אזורית חוף אשקלון. המושב נוסד בחורף 1950, על ידי עולים מהאי ג'רבה שבדרום תוניסיה, על אדמות הכפר הערבי ג'וליס. כמו כן הוא מציין שושלת כוהנים בימי נחמיה, שם הולם ליישוב שכשליש ממשפחותיו, שעלו מג'רבה – אי הכהנים, הן משפחות "כהן".

רב היישוב עם עלייתו ארצה, היה הרב רחמים חי חויתה הכהן, רבו של הרב מאזוז שהקים את ישיבת כסא רחמים הנקראת על שם מורו ורבו. ישיבת כסא רחמים היא ישיבה חרדית ספרדית בבני ברק. הישיבה הוקמה בתוניס בשנת תשכ"ג על ידי הרב מצליח מאזוז, ולאחר שנרצח בשנת ה'תשל"א, בניו עלו לישראל, ובראשם הרב מאיר מאזוז, ופתחו אותה מחדש. הישיבה הוקמה ב-1962 בתוניס בידי הרב מצליח מאזוז, שכיהן קודם לכן כרב בישיבת חב"ד שם. הוא הקים את הישיבה כדי לשמר את שיטת הלימוד המסורתית של יהודי תוניסיה. הישיבה נקראת על שם רבו, הרב רחמים חי חויתה הכהן. הרב חיים כהן, נכדו של הרב רחמים חי חויתה, ייסד במושב את מוסדות "חכמת רחמים" על שם סבו.

כבר בשנת תרע"ט החל רעיון הציונות לפעם וכמה תלמידי חכמים דיברו על כך בגלוי בקהילה. הם יצרו קשר עם עיתונים עבריים בארץ ישראל על מנת להרחיב את ידיעותיהם על כל המתרחש בארץ. העיתונים אמנם הגיעו אחת לכמה חודשים לאי, אך כשהגיעו, הפיחו בתושבים את

אוירה של ארץ ישראל. לאחר זמן החליטו תושבי האי על הקמת תנועת ציונות רשמית, שנקראה "עטרת ציון" (עטרת משום שהוקמה בשנת תרע"ט). רבני הקהילה תמכו בפעילות הציונית. כך כתב רבי משה כלפון הכהן באיגרת תמיכה ששלח לארגון "עטרת ציון":

יום ה' ויקרא כ"ח אדר עטר"ת ג'רבה יע"א.

"אחינו ראשי ומנהיגי הציונים שלום רב! רבותי! הרשוני נא להציע לפני רום מעלתכם את אשר הגו רעיוני בבנין ביתנו ועם כי מכיר אני את שפל מצבי וחסרון ערכי לדבר בסוגים אלה ראויים רק אל השלמים והשרידים אשר ה' קורא. על כל פנים החוב והמצווה אשר לדעתי מוטלים על כל אשר בשם ישראל יכונה להשתדל בבנין הבית המה כמכריחים לי בזה. ולא אומר חלילה כי השקפתי בזה כולה צודקת? אך אומר כי יש מקום לעיין בה אולי יש בה מן הצדק ולמנהיגים ישרים כמוכם הבחירה וההכרעה. המצפה להתראות פנים אתכם בעיר לנו ציון וירושלים ומיחל לראות בנינה בקרוב" ע"ה כלפון כהן סלט"א.

רעיון הציונות התפשט, ובשלב מסוים קבעה התנועה כי כדי לעלות לארץ ישראל על חשבונה, יתבקשו המשתתפים לקבל הכשרה חקלאית. לא כולם יכלו לעמוד בדרישות התנועה שכללו תשלום גבוה וכן אישורי הורים לבני הנוער. לבסוף, הצטמצמה הרשימה לעשרה משתתפים, שעברו הכשרה בחווה של נוצרי צרפתי, שהייתה רחוקה מהרובע היהודי מרחק 15 ק"מ. עליית החברים נעשתה בצורה גלויה ובשמחה גדולה על הזכות שנפלה בחלקם. הדרך לארץ ישראל לוותה בקשיים רבים, ועוד קודם שהגיעו לאדמת הארץ כמעט כל חברי הקבוצה נכלאו בקפריסין. כשהידיעה על כך הגיעה לקהילה היא גרמה אכזבה רבה, דבר שהביא לדעיכה באהדה לתנועה הציונית. הבשורה על הקמתה של מדינת יהודים בארץ ישראל הביאה שמחה גדולה באי ג'רבה. לאחר השמחה הראשונה התברר כי יש מקום לדאגה מצד אחד לאחיהם בארץ הנמצאים במלחמה ומצד שני דאגה מהשכנים הערבים באי שכעת ימצאו עילה להילחם בהם. במפקד האוכלוסין של שנת 1946 נמנו בג'רבה 4,900 יהודים. עם הקמת מדינת ישראל עלו כ-1,500 מיהודי ג'רבה, על חכמיהם ורבניהם, והקימו בארץ כמה יישובים חקלאיים. ריכוזי ההתיישבות של עולי ג'רבה היו בירושלים ובאזור הדרום, באר שבע, נתיבות, ומושבים סמוכים כדוגמת תלמים, איתן, שרשרת, בית הגדי וברכיה. בשנת 1955 חיו בג'רבה כ-2,400 יהודים וב-1976 נותרו שם כ-1,000 בלבד. בשנת 1997 נמנו בג'רבה 900 יהודים בשני מרכזים קהילתיים.

בברכת שבת שלום ומבורך – חגי עמיצור

<https://lp.vp4.me/fw3x>

לקבלת הדף במייל היכנסו לקישור